

כ"ח חשוון תשפ"ד, 12 נובמבר 2023

לכבוד

מנכ"ל משרד החינוך, מר מאיר שמעוני
מנהל אגף הבחינות, מר דוד גל

תפוצת המסמך :

כבי שר החינוך, מר יואב קיש
יו"ר הנהגת ההורים הארצית, מר מירום שיף
חברינו מנהלות ומנהלי בתי הספר
יו"ר הנהגת התלמידים והנוער הארצית, ספיר מוספי

שלום רב,

מתווה בחינות הבגרות – מלחמת "חרבות ברזל"

בבואנו להתייחס למתווה בחינות הבגרות כפי שהוצג לציבור, נפתח בשלש נקודות בסיסיות :

1. **מעמד מנהלי בתי הספר** - צר לנו כי שוב משרד החינוך מתעלם ממנהלי בתי הספר, מנהיגי השטח, ומגבש מתווה חשוב כל כך מבלי לכלול את מנהלי בתי הספר כגורם המרכזי בקבלת ההחלטות. במקרים בהם השכיל משה"ח להיוועץ בנו בעבר – התקבלו החלטות שלא הצריכו תיקונים לאחר מעשה.
2. **חשיבות תהליך הלמידה** - עם היות בחינות הבגרות לכאורה "חזות הכל" בעיני רבים, הרי שבמצב בו נמצאת מדינת ישראל ומערכת החינוך- יש להתייחס קודם כל לתהליך הלמידה: האם הוא מתקיים בכלל, ואם כן באיזה אופן, ורק לאחר מכן לקבל החלטות בנוגע להיבחות כזו או אחרת.
3. **מצבם הנפשי והרגשי של התלמידים לפני הכל** - הדבר החשוב שמוביל את מנהלי בתי הספר הוא מצבם הנפשי והרגשי של התלמידים, חיזוקם במצבים הקשים עימם הם מתמודדים, ורק בהתאם ליכולת – נבנית מערכת למידה, בדרך כלל חלקית. גם הלמידה בונה חוסן, אך הלחץ הנלווה למערך בחינות לא מותאם לצרכי השטח ולמצבו – אינה תורמת למצבם הרגשי של התלמידים וגם לא של הצוות.

מתוך היכרות מעמיקה עם השטח אנו מציגים את מרבית העדכונים המתבקשים במתווה :

1. עדכונים נדרשים למתווה 1:

- א. יש לזכור כי חלק גדול מבתי הספר המשתייכים למתווה זה כלל אינם לומדים שבוע שלם בביה"ס. אין התאמה מלאה בין החלוקה למתווים לבין החלוקה לאזורים ע"י פיקוד העורף. באופן כזה, בו נלמדים רוב התכנים מרחוק אין אפשרות ללמד את כל היקף השעות וכמובן שיש מקצועות כמו מתמטיקה, מדעים וטכנולוגיה הנפגעים פגיעה קשה ביכולת הלמידה שלהם מרחוק ובוודאי בכימות ההספק.
- ב. יש לוודא מול כל המפמ"רים כי הצמצום הוא אמיתי ורלוונטי. ישנם מקצועות בהם אכן בוצע צמצום הגיוני, אך במקצועות דוגמת מתמטיקה, מקצועות מדעיים וטכנולוגיים, תנ"ך ותושב"ע ממ"ד, ועוד נדרשת עבודת התאמה משמעותית כדי שהתלמידים יצליחו להתמודד עם האתגר. יש מקצועות בהם צומצם חומר שנלמד בשנה שעברה, יש מקצועות בהם צומצם חומר שכלל לא נשאל בדרך כלל בבחינות בגרות, ויש מקצועות מדעיים בהם לא בוצע שינוי מהותי בהיקף המעבדות באופן שמאפשר ללמוד לקראת הבחינה. מומלץ לבדוק מה הנושאים שצומצמו, מתי הם נלמדים בדרך כלל, וכמה פעמים בשנים האחרונות נשאלו שאלות מהנושאים הללו.
- ג. יש להתגמש ולסייע לבתי ספר בהם קיימת בעיה נקודתית כדוגמת מורה יחיד שנעדר עקב הלחימה. גם באזורי מתווה 1 קיימים בתי ספר בהם חלק גדול מהמורים מגוייסים וכלל לא מתאפשרת למידה סדירה. במצבים בהם לא יימצא פתרון יש לאפשר קיום בחינה בית ספרית עם שובו של המורה לבית הספר.

2. עדכונים נדרשים למתווה 2:

א. ההתאמות למעגל זה אינן מותאמות למצב בו מתבצעת הלמידה. התלמידים מפונים מבתייהם והמאמץ כרגע הוא לייצר איתם קשר ושיח מחזק ובונה חוסן. לא ניתן ללמד אותם לבגרות בכמות החומר הנדרשת ולכן גם המענה המוצע למתווה 2 אינו מותאם מציאות. המענה המותאם במתווה זה וגם במתווה 3 חייב להיות היבחנות בית ספרית **בהתאם למה שיוכלו ויספיקו ללמוד**.

התכנית צריכה להיות "חליפה אישית לכל בית ספר" היות וכל מוסד מתמודד עם אתגרים שונים בין אם בכח אדם ובין אם בפיזור התלמידים ברחבי המדינה.
ב. אשקלון שובצה למתווה 2 למרות שמבחינת מאפייני הפגיעה היא דומה יותר לאזורי מתווה 3. שיעור גבוה של תלמידים התפנו מבתייהם, מורים רבים הם תושבי העוטף ועל כן נבצר מהם ללמד, אשקלון ספגה נזקים רבים ומספר האזעקות בה היה גבוה ביותר. גם כיום הדי הפיצוצים מזירות הלחימה נשמעים היטב במהלך כל היממה. יש לתת את הדעת על כך ולהקל עימם במיוחד, לכן גם לגביהם יש לאפשר היבחנות בית ספרית בהתאם למה שיצליחו ללמוד.

3. עדכונים נדרשים למתווה 3:

א. משמעות ההתאמה למעגל זה עדיין לא פורסמה, אך ברור כי היות ולא ניתן לקיים למידה סבירה יצטרך להיות מענה מותאם שמשמעו בחינה בית ספרית בהתאם למה שיצליחו ללמוד. "חליפה אישית לכל בית ספר" בהתאם למה שיצליחו ללמוד.
ב. המענה שניתן לבתי הספר במעגל זה חייב להיות **תלת שנתי**, עקב השפעות המצב שצפויות להימשך עוד זמן רב.

נושא נוסף וחשוב הקשור לבחינות הבגרות הוא **התאמות דרכי ההיבחנות לתלמידים לקויי למידה**. עקב המצב, יש לאפשר התאמות דרכי היבחנות בהתאם להמלצות באבחונים ללא צורך בכל האופרציה הרגילה. במצב עימו מתמודדת המערכת יש לשנות את הכללים, לוותר על כל הליך הכנת תיקי ההתאמות ובוודאי על הליכי הערעורים. נזכיר לדוגמא כי ישנם בתי ספר הנמצאים בשטח צבאי סגור וכלל לא ניתן להגיע אל החומרים כדי להגיש ערעורים.

אנו סבורים כי ההבנה הברורה כי לא מדובר באתגרי הקורונה אלא באירוע אחר לחלוטין, המקבץ בתוכו שלל אתגרים לא סבירים - מחייב מענים החורגים מהכללים המקובלים.
עלינו מוטלת החובה להסתכל לתלמידים בעיניים, דור התלמידים הכאוב הזה, שעבר שלל משברים מקומיים וכלל עולמיים שהפריעו את שגרת הלמידה – את הקורונה, את הפוסט-קורונה, את העיצומים והשביתות, וכעת את נוראות המלחמה.
עלינו יחד מוטלת החובה לעשות הכל כדי שהם יצליחו לצלוח את האתגרים שבאפשרותנו כמערכת חינוך למצוא להם פתרונות.

בברכת "ה' עוז לעמו יתן, ה' יברך את עמו בשלום",

גיל מושקוביץ
מנכ"ל

אורית גור כהן ואביגיל סאמין
יו"ר שותפות